

Möödunud aasta perepoliitikas ning vaade tulevikku

Hanna Vseviov
Sotsiaalala asekanstsler
Otepää, 12.09.2026

**LASTE SAAMISE JA
KASVATAMISE TOETAMINE:
ANALÜÜS JA ETTEPANEKUD**

- Raport valmis 2025.a suvel
- Raporti eeltööna tellis Sotsiaalministeerium aastatel 2023–2024 seitse analüüsi Statistikaameti, Töötukassa ja uuringufirmade ekspertidelt ning ülikoolide teadlastelt.
- Järeltegevus: **Perede kindlustunnet toetav tegevuskava**

Analüüsitud tegevused (1)

1 Majandusliku kindlustunde suurendamine

- A Vanemahüvitise indekseerimine järjestikuste sündide korral
- B Vanemahüvitise indekseerimine alla 29-aastastel noortel
- C Üksikvanema lapse toetuse ja elatisabisüsteemi tõhustamine

2 Töö ja pereelu ühitamise toetamine

- A Vanemahüvitise saamise õiguse laiendamine vanavanematele ja teistele isikutele
- B Lapsepuhkuste süsteemi tõhustamine

Analüüsitud tegevused (2)

3 Tervisest tingitud takistuste leevendamine

- A Sugurakkude säilitamise pikendamine
- B Viljatusravi kättesaadavuse tagamine 41+ naistele
- C Doonorsugurakkude kasutamise hüvitamine teatud vanusepiirini meditsiinilise näidustuse korral
- D Meditsiinilistel põhjustel altruistliku asendusemaduse seadustamine

4 Eluaseme kättesaadavuse parandamine lastega peredele

- A Üüri-et-osta mudeli rakendamine
- B Eluaseme käenduste ja riikliku kaasfinantseerimise laiendamine
- C Pensionisäästude kasutamine eluasemelaenu tagatisena
- D Paindlikumad omandivormid ja kogukondlikud lahendused

Analüüsitud tegevused (3)

5 Vanemluse ja kogukonnatoe ning vaimse tervise tugisüsteemi tugevdamine

A Ühtse vanemluse toetamise neljatasandilise teenusemudeli loomine: baastase, universaalne tase, valikuline tugi, näidustatud tugi.

B Universaalsete ja madala lävendiga teenuste (sünnitusjärgne tugi, nõustamine, digilahendused) arendamine, et toetada kogukondlike ja peretöökeskuste arengut.

RAKENDUNUD MUUDATUSED

- **Paindlikum vanemahüvitis.** 2026. aasta algusest alates saab vanem töötada ja teenida piiramatult, ilma et vanemahüvitis väheneks.
- **Üksikvanema lapse toetus.** 1. septembrist 2026. a tõusis üksikvanema lapse toetus 80 eurolt 100 eurole.
- **Toitjakaotustoetus.** 1. oktoobrist 2026. a asendab senist toitjakaotuspensionit toitjakaotustoetus, mida makstakse kuni 19-aastastele ning õppimise korral kuni 21-aastastele noortele. Toetus on lastele ühetaoline ega sõltu enam surnud vanema pensionist või pereliikmete arvust.
- **Kasuperede, eestkosteperede ja lapsendajaperede tugiteenused.** Alates 2026. a on kasutusel kasuperede, eestkosteperede ja lapsendajaperede tugiteenuste reguleeritud süsteem, mis võimaldab peredel kasutada paindlikult psühholoogilist nõustamist, peretuge, kohanemistuge, grupinõustamist ja muid vajalikke teenuseid vastavalt lapse ja pere vajadustele.

Vajaduspõ toetustest

Põhiküsimused

Kes peaks toetusi saama ja kes mitte

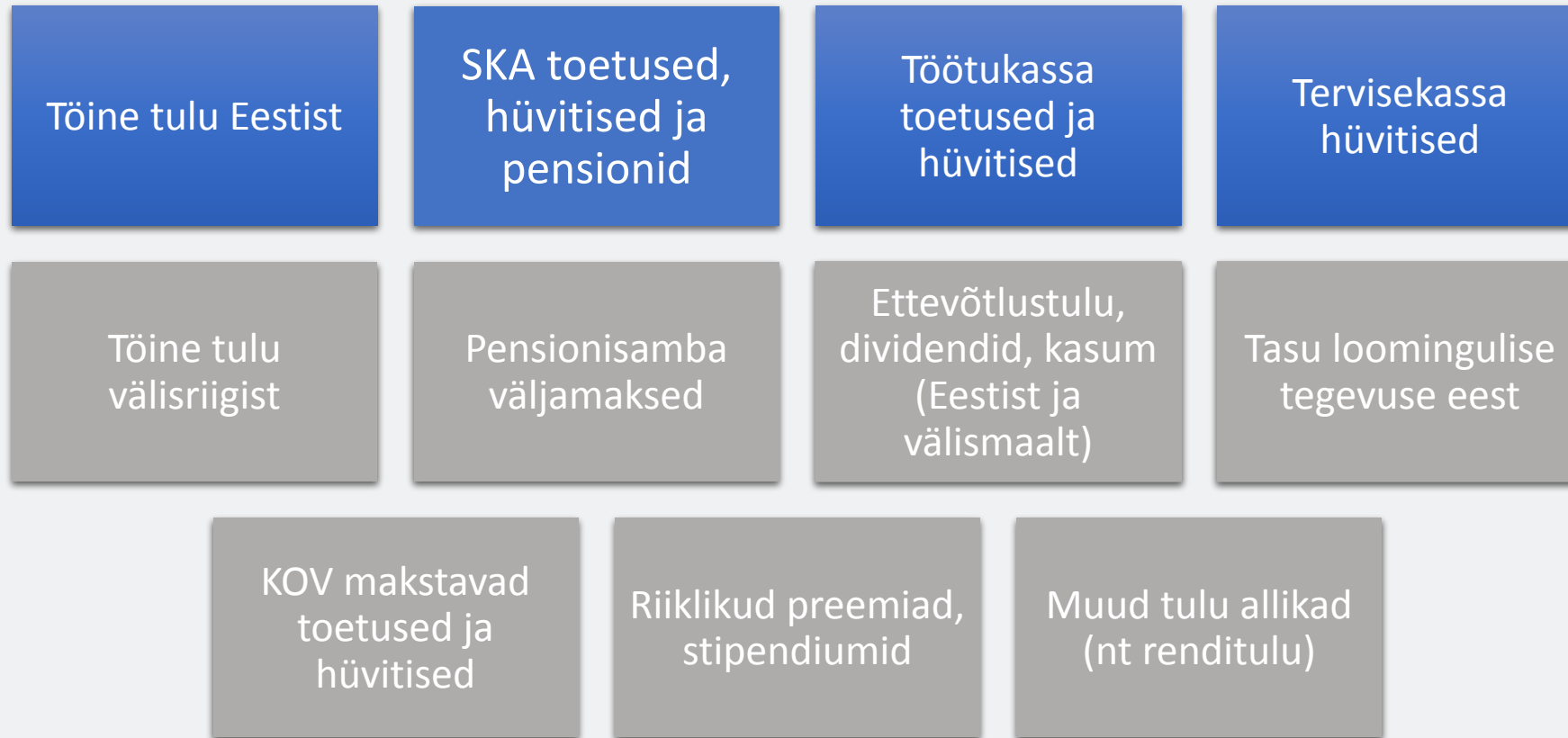
Milliseid sissetulekuid saame ja soovime arvestada

Kelle sissetulekuid arvestame ja kes kuulub pere koosseisu

Tuluallikad ja hüvitised

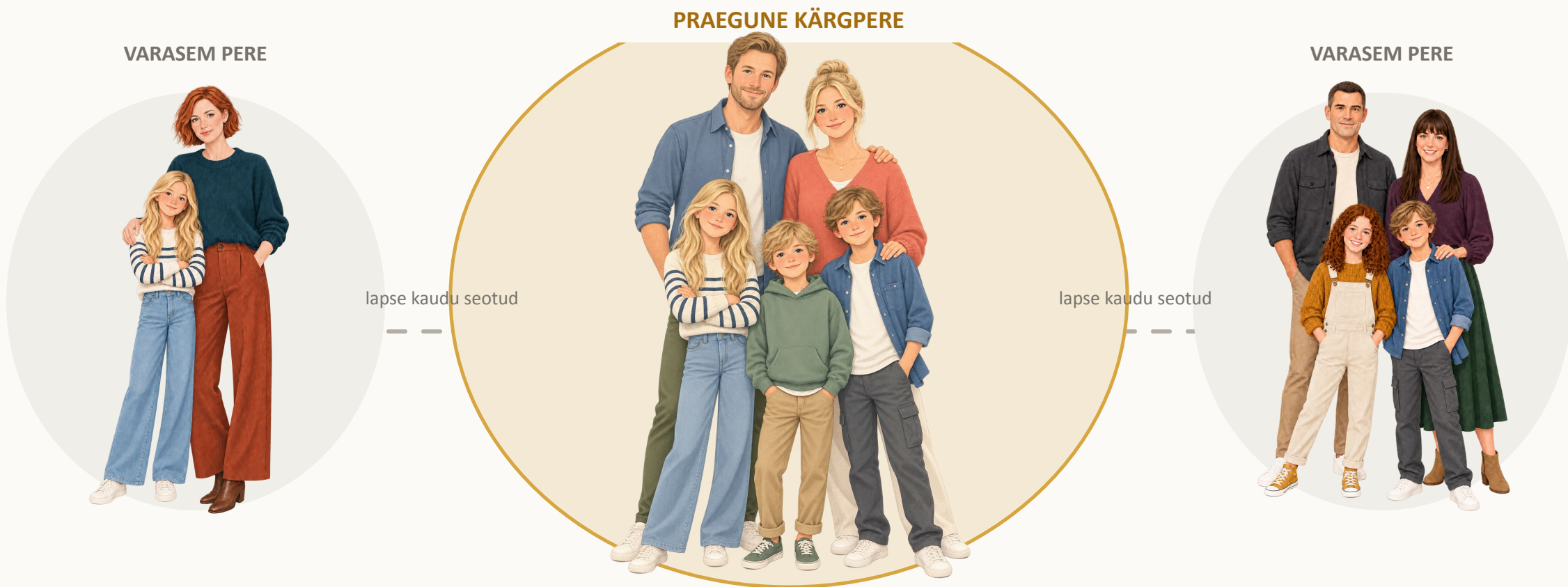
- Mitmed tulud tulevad olulise viiteajaga.
- Tuludeklaratsiooni on võimalik 3a tagantjärele muuta.

Kuised andmed, mis tulevad ca 2 kuuse viiteajaga
Aastased andmed

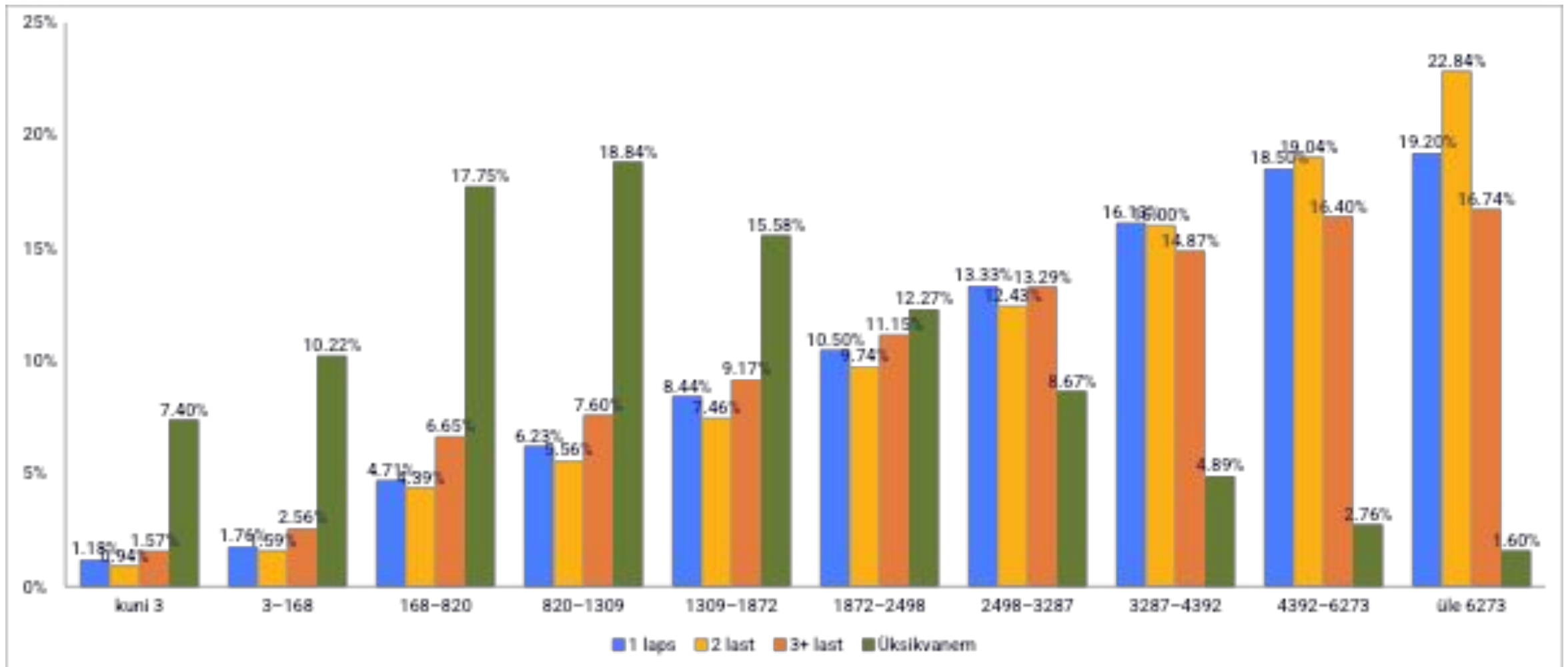
Üks kärgpere võib siduda mitu perekonda

Lapsed võivad olla vanemate varasematest kooslustest ning kuuluda samal ajal mitmesse peresuhete võrgustikku.

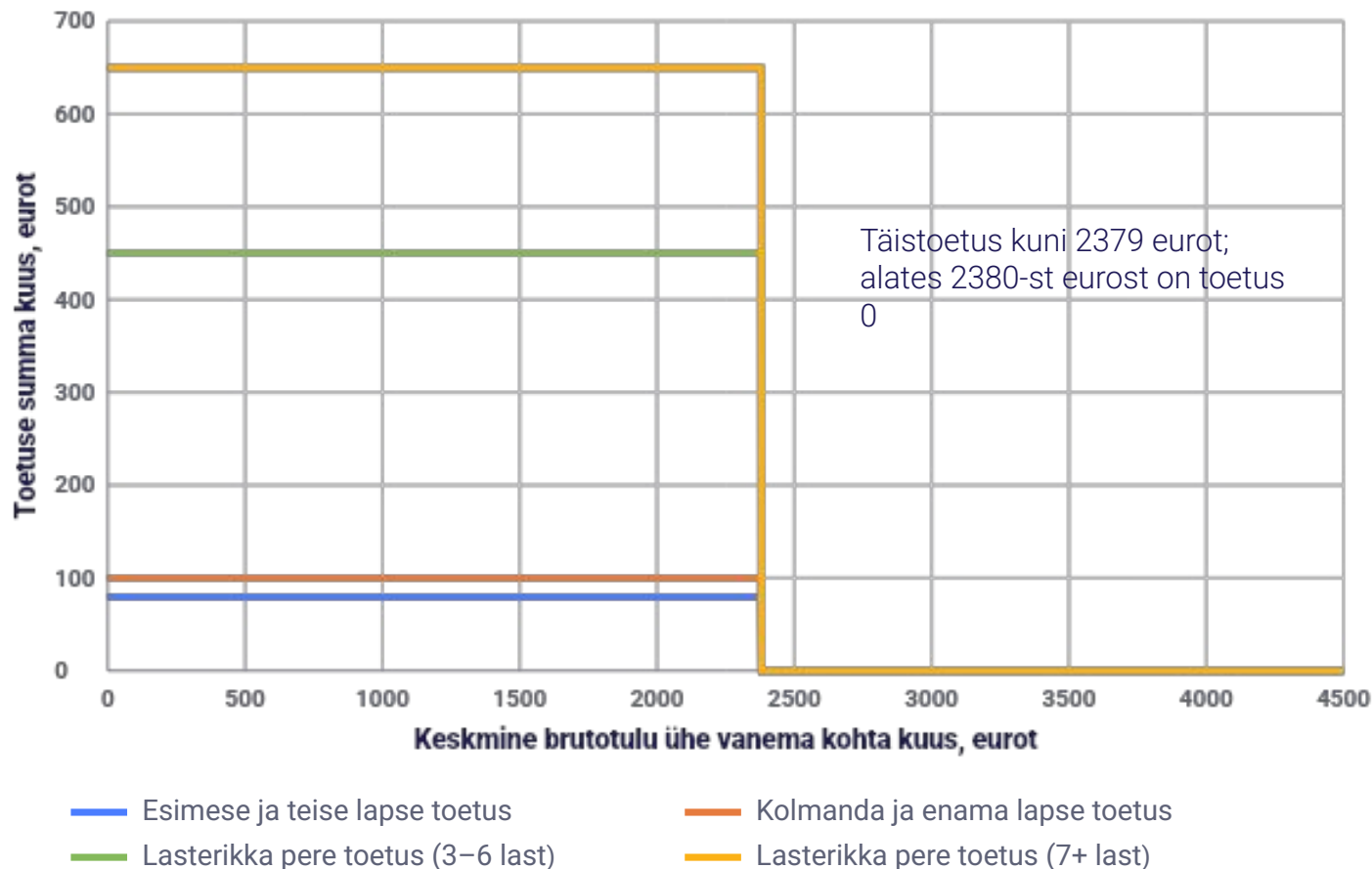

Pere koosseis sõltub sellest, millist suhet, vajadust või toetust parasjagu hinnatakse.

Erineva laste arvuga perede jagunemine sissetuleku detsiilides, 2025

Variant 1: kindlast sissetulekupiirist on toetus 0 eurot

Mõjutatud isikuid:

40 000 (26% kõigist lastetoetuse saajatest)

Mõjutatud lapsi: **77 000** (27% kõigist lastest)

Mõju eelarvele aastas:

Peretoetuste otsene vähenemine **-104 miljonit**

Muude sotsiaaltoetuse kasv **3 miljonit**

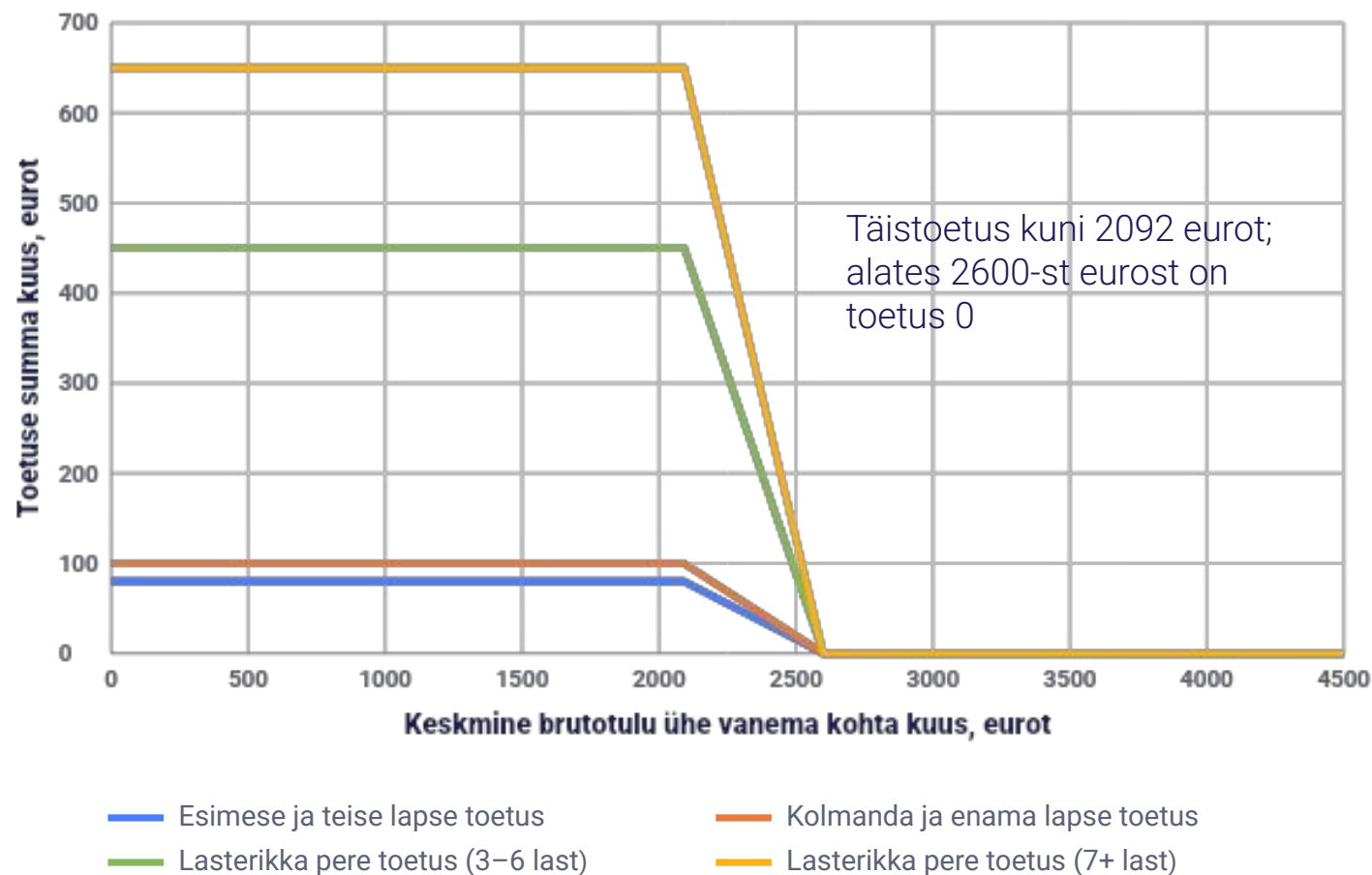
Netosääst: -101 miljonit

Kui sissetulek tõuseb 1 euro võrra, väheneb toetus:

- 1 lapsega perel 80 eurot;
- 2 lapsega perel 160 eurot;
- 3 lapsega perel 710 eurot.

Suhtelise vaesuse kasv: + 600 last, suurim mõju üksikvanematele ja lasterikastele peredele.

Variant 2: toetus hakkab langema alates keskmisest palgast ning jõuab nullini 2600 eurose brutosissetuleku juures.

Mõjutatud isikuid:

54 000 (33% kõigist lastetoetuse saajatest),
sh toetust ei saa **37 000 inimest (22%).**

Mõjutatud lapsi: 90 000 (32%)

Mõju eelarvele aastas:

Peretoetuste otsene vähenemine **-107 miljonit**

Muude sotsiaaltoetuse kasv **6,5 miljonit**

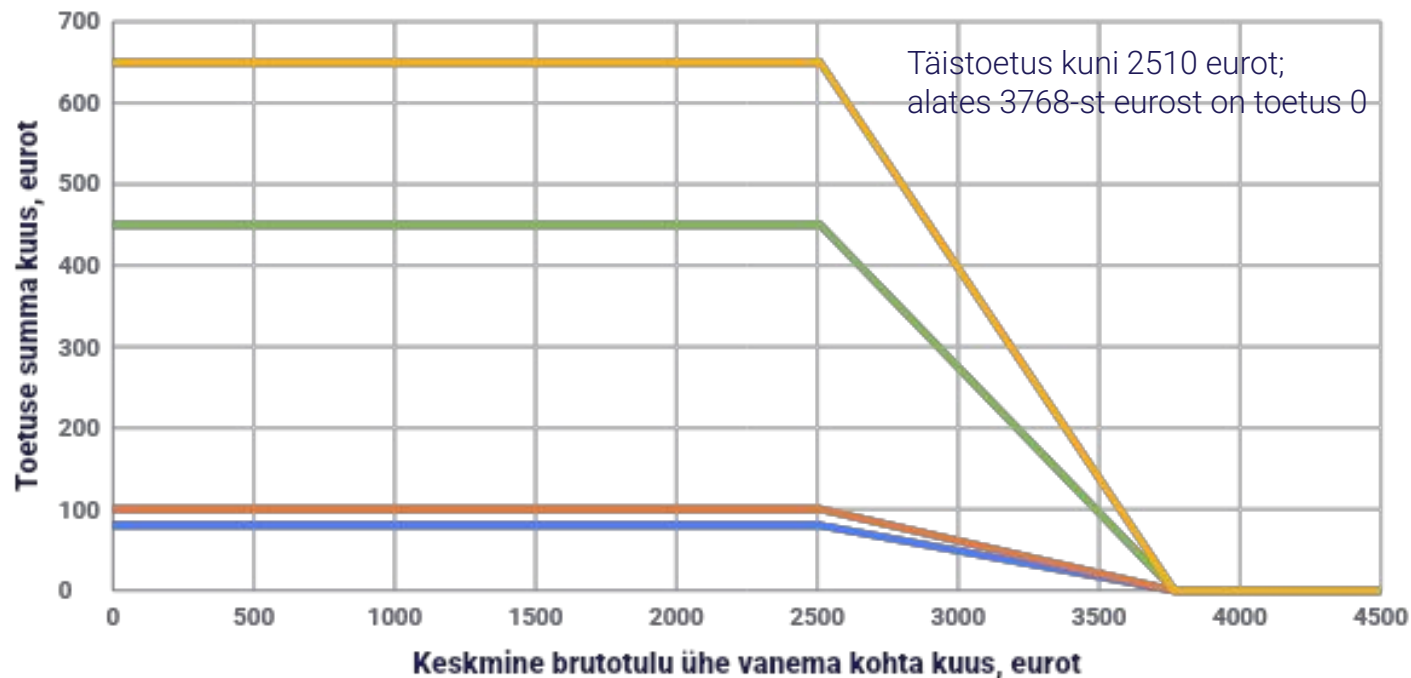
Netosääst: -100 miljonit

Toetuse vähenemise sissetuleku vahemik on 508 eurot kuus.

Kui sissetulek tõuseb 1 euro võrra, väheneb toetus:

- 2 vanema ja 2 lapsega perel 21 senti;
- 1 vanema ja 2 lapsega perel 42 senti;
- 2 vanema ja 3 lapsega perel 93 senti;
- 1 vanema ja 3 lapsega perel 1,86 eurot.

Variant 2: toetus hakkab langema alates 1,2-kordsest keskmisest palgast ning jõuab nullini 10. sissetulekudetsiili alguseks.

Mõjutatud isikuid:

40 000 (24% kõigist lastetoetuse saajatest),
sh toetust ei saa **16 000 inimest (9%)**.
Mõjutatud lapsi: **66 000 (23%)**

Mõju eelarvele aastas:

Peretoetuste otsene vähenemine
Muude sotsiaaltoetuse kasv

-63 miljonit
6 miljonit

Netosääst: -57 miljonit

Toetuse vähenemise sissetuleku vahemik on 1258 eurot kuus.

Kui sissetulek tõuseb 1 euro võrra, väheneb toetus:

- 2 vanema ja 2 lapsega perel 8 senti;
- 1 vanema ja 2 lapsega perel 17 senti;
- 2 vanema ja 3 lapsega perel 37 senti;
- 1 vanema ja 3 lapsega perel 75 eurot.

Teiste riikide näited

- **Belgias** universaalsele toetusele lisaks vajaduspõhine toetus – aluseks võetakse leibkonna üle-eelmise kalendriaasta tuludeklaratsioon, kodukülastustega kontrollitakse faktilist kooselu. Erakorralise sissetuleku languse korral võimalik esitada täiendav taotlus.
- **Itaalias** universaalne toetus, kuid toetuse suurus sõltub leibkonna sissetulekust – aluseks leibkonna üle-eelmise aasta sissetulekuandmed. Palgalehtede alusel võimalik taotleda suuremat toetust. Keerukas süsteemis orienteerumiseks on üle riigi loodud 30 000 CAF-bürood, mis tegelevad inimeste nõustamise ja „paberimajandusega“.
- **Sloveenias** liidetakse kokku kõigi samal aadressil elavate inimeste tulu, sh varaline seis ning vähendatakse toetust kolmes astmes kuni nullini.
- **UK-s** makstakse toetusi kõigile, kuid tulu deklareerimise perioodil esitatakse suurema sissetulekuga inimestele toetuse (osalise) tagasimakse kohustus. Toetuse õigust hinnatakse leibkonna kõige kõrgema sissetulekuga inimese tulude alusel.

Kokkuvõtteks

- Õiglase piiri seadmine on keeruline, sest pole võimalik arvestada iga pere tegeliku ajakohase olukorraga.
- Mida suuremat õiglust saavutada püüame, seda keerulisemaks, halduskoormavaks ja riskantsemaks süsteem läheb.
- Arvestatava kokkuhoiu saavutamine tähendab toetuse ära võtmist ka n-ö keskmistelt peredelt.
- Suureneb risk tulude varjamiseks/optimeerimiseks.
- Sissetulekupõhise skeemi loomisega kaasneb bürokraatia, ulatuslikud IT-arendused ja vaided.
- Peretoetuste eelarve väheneb sündimuse languse tõttu:

Tänan.

